

Sutisia "mummolan salissa"

Irma Auvinen, os. Sutinen (14.12.1926 -28.8.2011) on muistellut perheensä elämää 1940-1950 -luvuilla ja haastatellut vanhoista ajoista vuonna 1977 myös äitiään Ruusa Sutista, os. Vääntinen. Alla poimintoja asioista, joita hän käsittelee 36 sivua käsittävässä kirjoituksessaan:

Irman perheeseen kuului noihin aikoihin äiti Ruusa, os. Vääntinen (Mäntmäen Ruusa) ja isä Veikko Rauhamäen kylästä sekä perheen 7 lasta (Irma, Marjatta, Raimo, Kalevi, Kyösti ja kaksospojat Mikko ja Matti. Kyösti ja naapurin Sylvi lähtivät sotalapsiksi Ruotsiin, jonne Kyösti sitten jäikin.

Irma kertoo, että heidän perhe on joutunut muuttamaan monta kertaa. He ovat asuneet mm. Rauhamäen Alapaikka -nimisessä mökissä, Peltolan talon rantamökissä, Leppärannassa Keinäsen talossa, Sillankorvan mökissä Kangaslammin kirkolla, Haapaharjun talossa Tappuvirralla, .. Asunnoissa ei ollut mukavuuksia ja ahdasta oli. Evakoilla oli kuitenkin vielä huonommin ja siksi he joutuivat joskus muuttamaan ja antamaan niille tilaa.

Irma muistelee monenlaista sen ajan arkista toimintaa: mm. pyykin pesua ja huuhtelua avannolla, jäiden sahausta ja talteenottoa ruokatarvikkeiden säilymisen turvaamiseksi, saippuan ja lipeän valmistusta, perunoiden säilyttämistä maakellarissa (perunat piti sieltä hakea varoen, jottei pakkaneen ovea avatessa pääsyt perunoita jäädyttämään). Maidonhakumatkat hinkkeineen ja marjankeruureissut eväspaketteineen mainitaan. Posti tuli harvaksen – erityisesti odotettiin kirjeitä Ruotsista, joita sitten kylän opettaja käänsi. Puhelinta ei kylällä vielä ollut eikä ollut sähköäkään. Mainitaan hasakit ja öljylamput (kuuppalamppu). Kuljettiin hevosella, veneellä, linja-autolla tai kuorma-auton lavalla. Vierailuja sukulaisten luokse tehtiin. Joskus vieraat tulivat kylään eväiden kanssa.

Myös harrastustoimintaa ja talkoita hän kuvailee. Laulettiin kuorossa, osallistuttiin torvisoittokuntaan ja voimisteltiin. Mäntymäellä oli urkuharmonia, jota monet osasivat soittaa. Muistoja on myös

hautajaisista ja niihin kulkemisista, rippikoulusta ja kiertokoulusta rihvelitauluineen. Hengellisiä tilaisuuksia järjestettiin ja niitä koskevat kuvailut ovat muistoissa isossa roolissa. Myös Markus-sedän lasitentunnit mainitaan.

Monenlaista sairautta on noihin aikoihin ollut. On ollut tuhkarokkoa, korvatulehduksia, tulirokkoa ja kurkkumätäepidemioita ja tuberkuloosi. Irmakin sairasti tuberkuloosia pitkään. Leikkauksia jouduttiin tekemään Kuopiossa ja kulkutautisairaala tuli tutuksi.

Ruokaa ei ollut paljon. Vaadittiin kekseliäisyyttä lapsikatraan ruokkimiseksi. Sota-aikana tehtiin hamstrausmatkoja eri taloihin ruoan saamiseksi. Irma kertoo kerran leiponeensa kakun ruisjauhoista. Kun sitä säilytettiin ulkovarastossa, kissa pääsi sen syömään.

Ruusa ompeli lapsilleen kaikki vaatteet, purki vanhoja vaatteita, käänsi ne nurin ja ompeli niistä.

Erittäin mielenkiintoisia ovat muistot sota-ajalta. Ohessa kopio yhdestä sivusta, jossa kuvaillaan tilannetta vuonna 1939:

Sodan uhkasta puhuttiin. Miehiiä vietiin linnoitustöihin. Jännitystä oli ilmassa, mutta tavallisen perheen elämä jatkui ennallaan, kunnes..

30.11.1939 olimme tulleet kouluun niin kuin ennenkin. Muita tunteja oli jo ollut, piti alkaa voimistelutunti, joka tavallisesti oli viimeisenä. Raivasimme pulpetit seinustoille, ei ollut erikseen voimistelusalaa. Ihmettelimme, missä opettaja viipyi. Odotimme ja odotimme. Viimein hän tuli. Hän oli ollut Markkasella (Markkasen kauppa oli tien toisella puolen koulun lähellä) kuuntelemassa radiouutisia. En koskaan unohda hänen sanojaan: "Sota on syttynyt. Helsinkiä on pommitettu." Ensimmäinen tuntui, että lomaannuin ihan kokonaan, mutta sitten täytti mielen uusi rohkeus: kyllä tästä täytyy jotenkin selvitä. Pidimme sen voimistelutunnin. Sitä en muista, joko silloin opettaja tiesi ilmoittaa koulun päättyvän toistaiseksi vai tulimmeko vielä seuraavana aamuna kouluun kuullaaksemme tämän uutisen. En myöskään muista, oliko saman päivän ilta, kun eräs suoje-luskuntalainen toi isälle kutsun sotaan lähtöön. Olin pienempien kanssa kotona. Isä ei ollut vielä tullut töistä. Äiti oli siskoni kanssa järvestä vettä hakemassa. Kun he tulivat, itkin kamarin sängyllä.

Kun isä oli seuraavana aamuna lähdössä, hän pyysi meitä lapsia polvistumaan sängyn viereen, ja hän luki Herran siunauksen. Se oli vakava paikka lähteä kohti tuntematonta ja jättää vaimo seitsemän lapsen kanssa, joista nuorimmat, kaksoiset, oli vajaan kahden vuoden vanhoja.

Kotirintamankin piti valmistautua. Ikkunat peitettiin tervapahvilla iltaisin. Yhtään valoa ei saanut näkyä ulos. Neuvottiin myös, että ilmahälytyksen tullessa on mentävä metsän suojaan valkoisten lakanoitten peitossa. Ainakin kerran muistan meidän niin tehneen, mutta se oli kevättalvella kirikkaana pakkaspäivänä. Hälytyssireeni soi; Ruussa-äiti oli pesueineen läheisessä metsässä yli kymmenen koneen laivueen jyristessä yli. Johonkin kaupunkiin ne olivat todennäköisesti menossa pommittamaan. Harvoin ne Kangaslammin tapaisiin pieniin paikkoihin isivät, mutta mistäänhän ei voinut olla varma sinä aikana.

Puhelinkeskukseen tuli suoje-luskuntalainen vartioon etuhuoneeseen, missä keskus oli. Takahuoneeseen, missä oli yleisöpuhelin, tuli lotta, joka kuunteli puhelut. Minulle tuli määräys, että en saanut yhdistää puheluita, koska olin alle 16-vuotias. Syy: mitään kuulemaansa ei saanut kertoa, mutta minulta ei sitä voinut vaatia, koska olin alaikäinen. Ainakin talvisodan ajan oli tämä systeemi. Muistaakseni jatkosodan aikana sitä ei ollut enää. Vai olisiko ollut vielä alkuaikoina, että lotta päivysti keskuksessa?

Tuntui, että pienen pitäjän elämä oli mennyt mullin mallin. Evakkoja alkoi tulla. Isäni täti, Liinu Jordan, tuli Viipurista sukulaisiin Kangaslammille. Serkkuni, Kauko Malberg, tuli tätini luo. Kauko oli 16-vuotias koulupoika. Hänen äitinsä, isän sisko, oli kuollut pari vuotta aikaisemmin. Isä ja vanhempi veli joutuivat sotaan. Kauko tuli Kotkasta.